

IPOSTEZELE PSIHICULUI: CONSTIENT, SUBCONSTIENT, INCONSTIENT

Constiinta

Este una dintre cele mai importante nivele de organizare a vietii psihice a individului, cand afirmata cand negata cu vehementa.

-pentru **introspectionisti** toata viata psihica este constienta;
 -pentru **behavioristi** constienta nu are nici o insemnatate si este eliminata din psihologie.

Asa incat, constiinta poate fi definita ca fiind **totul** (psihologia fara inconstient) sau **nimic** (psihologia fara constiinta).

Constiinta a fost:

- cand redusa la o simpla functie psihica numita uneori „vigilenta”
- cand extinsa pana la pierderea in generalitatea vietii psihice prin asimilarea cu *G* reflexiva si critica, cu Eul si personalitatea, cu praxisul si etica vointei.
- a fost socotita un epifenomen, un reflex intamplator, o abstractie care poate fi sustrasa vietii psihice sau adaugata masinilor electronice
- abandonata in reseaua relatiilor existentiale sau a structurilor interpersonale.

Aceasta a permis proliferarea **perspectivelor de abordare si definire a ei**.

- Dificultatea definirii constiintei provine din faptul ca ea este pura subiectivitate, din acela ca se manifesta in experientele personale nefiind, de regula, accesibila altuia.

SILLAMY- Constiinta este:

- „locul senzatiilor si perceptiilor noastre, realitatea subiectiva a acestora;
- ea organizeaza datele simturilor, ne situeaza in timp si spatiu,
- este cunoasterea a ceea ce acompaniaza activitatea spiritului.”

Definitia lui Sillamy sugereaza cu mai mare acuitate intrebarea: „ce inseamna a fi constient?”

In vederea clarificarii ei argumentate, o scurta incursiune in istoria psihologiei este necesara.

Dupa Zlate, in definirea constiintei au fost parcurse 3 etape:

- prima se inscrie in intervalul de la inceputurile psihologiei stiintifice si pana prin anii '30;
- a doua cuprinde perioada anilor '40-'60;
- a treia incepe cu anii '70 si se continua pana in zilele noastre.

Prima etapa. O sistematizare a celor mai semnificative definitii ale constiintei formulate in perioada de inceput a psihologiei se regaseste in lucrarea lui Vasile Pavelcu „Constiinta si inconstient”.

Cele mai frecvente raspunsuri date la aceasta intrebare au fost urmatoarele:

- a fi constient inseamna **a gandi, a stabili relatii.**

„A fi constient inseamna a gandi” (SPENCER, 1875)

„Cuvantul constiinta se refera la susceptibilitatea pe care o au partile experientei de a fi puse in relatie si cunoscute.” (JAMES, 1906)

- a fi constient inseamna a dispune de **capacitatea de a face sinteze.**

WUNDT concepea constiinta ca o „sinteza creatoare”

- a fi constient inseamna a te putea **autosupraveghea.**

„A fi constient inseamna a-ti putea povesti experienta, limbajul fiind o calitate structurala a constiintei, o calitate prin care aceasta accede la umanitate....Constiinta este un ansamblu de reactiuni ale individului la propriile lui actiuni.” (JANET, 1928)

- a fi constient inseamna **a te adapta** suplu la noile solicitari.

„Fara o activa adaptare la obiecte, totdeauna noi, ale experientei externe, nu se poate produce constiinta.” (WALLON, 1924)

Toate aceste definitii pun in evidenta implicit sau explicit, si

♣ **Functiile constiintei →relatia**

→ **sinteza**

→ **autosupravegherea**

→ **adaptarea**

Numai ca fiecare dintre ele, dupa cum spunea Pavelcu, sunt limitate.

Primele 3 pacatuiesc prin ingustarea nepermisa a notiunii de constiinta, redusa fie la gandire sau la un alt aspect al ei (sinteza), fie la limbaj; ultima

largeste extrem de mult sfera notiunii de constiinta aceasta aparand ca fiind identificata cu inteligenta, definita in acelasi mod.

Ar fi mai nimerit, spunea Pavelcu, sa interpretam constiinta ca o **activitate de intelegere**, pentru ca rolul ei este de a avea intelesuri, de a integra un fenomen intr-un sistem de relatii, de a realiza scindari, diferentieri, opozitii inlauntrul continuturilor, la inceput omogene, pentru a ajunge, in final, la noi sinteze.

Mai productiva ar fi conceperea constiintei ca o functie de **supraveghere** in loc de autosupraveghere. Viata nostra psihica cuprinde ambele sisteme (Eu si Lumea) intr-un singur act savarsit sub supraveghere.

Constiinta trebuie interpretata nu in termenii generali ai adaptarii, ci ca fiind o **anumita adaptare**, deoarece ea intervine doar atunci cand este necesara o adaptare superioara pe planul intelegerii.

Constiinta este o functie de adaptare la lumea externa prin operatii simbolice, reprezentative, intelectuale cu scopul asigurarii unui nou echilibru, mai perfectionat, intre individ si mediu.

A doua etapa. Contributiile cu privire la definirea constiintei in per. anilor '40-'60 sunt destul de numeroase.

Una dintre ele ne retine atentia. Este vorba despre opera filosofico-psihologica si psihopatologica a lui **Henri Ey**.

Raspunsurile la intrebarea „ce inseamna a fi constient?” evidentiaza, dupa Ey, pe langa functiile constiintei, si **2 modalitati mai generale, teoretico-metodologice de abordare a constiintei**, una apartinand psihologiei functionale, cealalta fenomenologiei.

→ **Psihologia functionala** descompune constiinta in mecanisme pariale ale memoriei, perceptiei, schemelor intelectuale si verbale. A fi constient ar fi un atribut distribuit tuturor aspectelor vietii psihicesau doar unora dintre acestea.

→ **Fenomenologia** descrie nu doar fluxul international, aparitiile, dezvoltarile si complexitatea „trairilor”, ci si toate modurile-de-a-fi in lume (intalnirea Eului cu un alt Eu, alteritatea Eului, problematica etica si istorica a omului) ajungand in cele din urma la absorbtia constiintei in generalitatea Destinului, Ratiunii, Praxisului.

H. EY: In realitate nici unul, nici altul dintre ele nu este corect, deoarece nu pp. din pricipiu „ideea unei organizari proprii a vietii noastre psihice, primul punct de vedere fiind indiferent fata de articularea partilor la care el ne

conduce (constiinta este o totalitate abstracta), iar al doilea opunandu-se oricarei inradacinari a constiintei in corp (constiinta nu este un fenomen natural)."

Iata de ce, EY propune o definire complexa a constiintei asigurand astfel unitatea si eterogenitatea fenomenelor de constiinta.

„A fi constient inseamna a trai particularitatea experientei proprii, transformand-o in universalitatea stiintei ei. Cu alte cuvinte, constiinta trebuie descrisa ca o structura complexa, ca organizare a vietii de relatie a subiectului cu altii si cu lumea."

In urma trecerii in revista a modalitatilor fiintei noastre constiente (fiinta constienta implica o organizare autohtona; ea se obiectizeaza si se reflecta intr-un model al lumii; dispune de ea insasi in sensul teporalitatii sale; este structurata ca o reverberatie a Eului la experientele sa), EY arata ca „a fi constient inseamna a dispune de un model personal al lumii."

A treia etapa. Se axeaza intr-o mai mare masura pe caracteristicile psihologice ale constiintei.

Jean Piaget descrie constiinta ca pe o „acompaniatoare" a actiunilor, diferentiind o „**constiinta in act**" (cunoastere anterioara prizei de constiinta) de **constiinta reflexiva** (echivalenta cu ceea ce el numea „priza de constiinta").

Dupa Piaget priza de constiinta inseamna o noua elaborare a cunostintelor prin trecerea de la un plan psihologic la altul (din planul actiunii in cel al reprezentarii, de la cel al reprezentarii concrete la cel al reprezentarilor formale).

Este vorba despre un travaliu cognitiv, care pp. o sustinuta elaborare.

- Alti autori pun accentul pe simtire si afectivitate:

Humphrey : „A fi constient inseamna in mod esential a avea senzatii: adica a avea reprezentari mentale incarcate de afectivitate a ceva ce mi se intampla aici si acum"

- Cei mai multi autori pornind de la premisa ca prin constiinta individul se raporteaza la ceva din afara sa, el fiind „constient de...", postuleaza **intentionalitatea** ca una dintre caracteristicile esentiale ale constiintei.

Pacherie vorbeste despre „psihologia intentionala", "acte intentionale".

ZLATE defineste constiinta ca o *forma superioara de organizare psihica prin care se realizeaza integrarea activ-subiectiva a tuturor fenomenelor vietii*

psihice si care faciliteaza raportarea/adaptarea continua a individului de la mediul natural si social"

Astfel :

- se specifica ca sfera constiintei nu se suprapune peste sfera psihicului; constiinta este doar o parte a psihicului, cea mai importanta;
- subliniaza functia generala a constiintei (integrarea activ-subiectiva);
- precizeaza finalitatea constiintei (adaptarea la mediu).

Principalele caracteristici ale re-produserii constiente si functiile care deriva din ele:

❶ Etimologia cuvântului (con-scientia; con-science, so-znanie) arata ca organizarea constienta este ***o reflectare cu stiinta***, adica acea reflectare in care individul dispune de o serie de informatii ce pot fi utilizate in vederea descifrării, intelegerii si interpretării unui nou obiect, fenomen, eveniment.

Sub raport psihologic, omul isi da ***seama de „ceva”*** anume si il ***reproduce*** in subiectivitatea sa sub forma de imagini, notiuni, impresii.

In virtutea experientei anterioare obiectul are un ecou informational in subiect, in sensul ca este constientizat aproape imediat.

Reflectarea constienta pp. includerea particularului in general si identificarea generalului in particular.

Aceasta particularitate evidentiaza ***functia informational-cognitiva a constiintei***.

❷ Prezenta scopului in plan mental este esentiala in reflectarea constienta care este ***o reflectare cu scop sau orientata spre scop***.

Reflectarea cu scop indica ***functia finalista a constiintei***.

❸ Scopurile se stabilesc inainte de desfasurarea activitatii, actiunii. Omul, prin constiinta, are capacitatea de a anticipa rezultatul actiunilor sale, de a-l stabili mintal inainte realiza in forma sa concreta.

Constiinta este deci ***o reflectare anticipativa*** a realitatii, prin acesta deosebirea dintre om si animal fiind fundamentala.

O asemenea caracteristica a organizarii constiente evidentiaza ***functia ei anticipativ-predictiva***.

❹ Dar pentru a realiza ceva este necesara si organizarea mintala a activitatii, adica fragmentarea ei in elemente componente, stabilirea succesiunii

desfasurarii si realizarii lor, a ierarhiei lor, stabilirea locului activitatii respective in raport cu alte activitati anterioare sau care urmeaza a fi initiate.

Toate acestea reliefeaza o alta particularitate a organizarii constiente si anume ***caracterul ei planificat***, care exprima ***functia reglatoare a constiintei***.

⑤ Omul nu re-produce realitatea in sine doar pentru a o re-produce, ci cu scopul de a o modifica, schimba, adapta necesitatilor sale, ceea ce desemneaza ***caracterul creator*** al constiintei, implicit ***functia sa creativ-proiectiva***.

Golu-functiile constiintei

Functia indispensabila, dar nu suficienta, pentru asigurarea continuitatii vietii sufletesti este memoria (memoria de noi insine). Orice eu are o dimensiune istorica (omul este un sistem istoricizat) el fiind expresia experientelor traite si acumulate pana la momentul prezent.

A doua functie necesara pentru asigurarea si pastrarea identitatii trebuie considerata rationamentul- rationamentul de noi insine. Rationalitatea este desprinsa ca etapa si nivel integrative specific al devenirii constiintei de sine. Unitatea eului nu poate fi oferita decat de o judecata de identitate care sa demonstreze ca atat schimbarile cat si constantele apartin aceleiasi individualitati.

Particularitatile organizarii constiente demonstreaza complexitatea acesteia, caracterul ei specific uman.

In realizarea acestor particularitati intervin aproape toate procesele psihice (procesele cognitive, planul afectiv-motivational, imaginatia creatoare).

Numai interactiunea si interdependenta acestora, integrarea unora in altele genereaza efectul de constiinta.

Modelele explicativ-interpretative ale constiintei

Punctele de vedere, conceptiile si teoriile referitoare la constiinta s-au inchegat si au generat adevarate modele explicativ-interpretative.

Zlate grupeaza aceste modele in 2 mari categorii: **modele traditionale** si **modele contemporane**, dupa criteriul istoric al evolutiei lor.

Modelele traditionale

I.1. Modelul topic

Unii autori interpreteaza constiinta **static**, in **termeni de „camp”** comparabila cu campul vizual ce dispune de zone centrale si zone periferice.

• WUNDT: constiinta este „locul” unde se desfasoara procesele psihice ale individului.

Exista un ***camp de privire*** al constiintei si punct de ***maxima claritate*** al ei.

O reprezentare intrata in punctul de privire al constiintei este aperceptuta, pe cand in punctul de maxima claritate ea este perceptuta.

Constiinta este functia sintetica prin care senzatiile sunt unite in reprezentari, ea este o „sinteza creatoare” ce are loc in zona constiintei clare.

„In procesele intelectuale cele mai inalte, in miscarile afective si in impulsurile volitive ne intampina in diferite grade acea lege la care carmuieste intreaga evolutie psihice: sinteza psihica. Viata psihica e condusa si extensiv si intensiv de o crestere de valori: extensiv intrucat varietatea evolutiei psihice se largeste treptat, intensiv intrucat valorile nascute in aceasta evolutie cresc in grad.”

Wundt facea si ipoteza, neconfirmata de stiinta moderna, ca ar exista chiar un centru al perceptiei situat in circumvolutiunile frontale.

• KARL BUHLER concepea constiinta ca „efect de iluminare” produs in centrul campului ei.

• HENRI EY: „Pe cat este de greu sa se evite cuvantul „camp” atunci cand se vorbeste despre constiinta, pe atat e de imprudent sa nu se recurga la el.”

„Campul constiintei” nu este conceput insa *spatial* si *static*, ci ca o „totalitate organizata si limitata”, ca o „structura” in limitele careia se ordoneaza experienta individului, acest fapt permitand *actualitatea ei*.

Constiinta apare in forma unui „camp” circumscris in dimensiunile *temporale*, legand Eul de lume.

Ceea ce apare in acest camp depinde de continutul campului si de forma lui proprie, autohtona de organizare.

• Constiinta -dupa H. Ey- are 3 caracteristici importante:

→ ***verticalitatea*** (care se refera la palierale ei constitutive);

→ ***facultativitatea*** (capacitatea constiintei de a implica o pluralitate de variatii supuse dispozitiei si pozitiei de arbitru al subiectului);

→ ***legalitatea*** (se refera la ordinea, forma de organizare a campului).

I.2. Modelul dinamist

Alti autori aduc o viziune *dinamica* in definirea constiintei.

- WILLIAM JAMES interpreta constiinta ca un „fapt fundamental” al vietii psihice interioare care „avanseaza”, „curge” si se succede fara incetare in noi.

Dupa opinia lui, constiinta se distinge prin 4 caracteristici esentiale:

1.→ fiecare „stare” tinde sa se integreze unei constiinte personale;

- subliniaza faptul ca starile de constiinta apartin unei persoane, unui Eu individual si inalienabil

2.→ in orice constiinta personala starile sunt intotdeauna in curs de schimbare;

- accentueaza caracterul dinamic, mobil, schimbator al starilor psihice;
- ceea ce produce a doua oara este acelasi obiect, aceeasi proprietate sau calitate a lui, dar niciodata obiectul nu va produce aceeasi senzatie;

3.→ orice constiinta este sensibil continua;

- Prin continuu- spune el- inteleg ceea ce nu prezinta nici fisura, nici spartura, nici diviziune. Singurele situatii ale acontinuitatii care au sens in viata psihica a omului se refera fie la → **miscarea** in timp a constiintei cand pot apare unele intreruperi, timpi morti, constiinta fiind momentan abolita,

→ **continutul** sau cand intervin framantari bruste, srarile fiind fara nici un raport intre ele.

In legatura cu aceste cazuri trebuie facute 2 precizari:

1) constiinta aflata intr-un timp vid se simte solidara cu constiinta care a precedat-o, recunoscand in aceasta o alta parte a propriului Eu;

2) schimbarile calitative ce se produc la un moment dat in altul in continutul constiintei nu sunt niciodata bruste si nu constituie nicicand franturi absolute.

Rezulta, deci, ca singura realitate nemijlocita a constiintei este curgerea ei neintrerupta.

4.→ constiinta se intereseaza de anumite elemente si de dezintereseaza de altele, ea nu inceteaza de a le primi pe unele se de a le respinge pe altele, deci de a opera selectii.

I.3. Modelul constructivist

Potrivit acestui model constiinta apare ca o **constructie sistematica in continua miscare**.

Cel care a introdus in psihologie acest punct de vedere a fost L.S. VIGOTSKI.

La el, sistemul de constiinta se elaboreaza ca urmare a relatiilor interfunctionale ce intervin logic intre procesele si functiile psihice atat in dezvoltarea lor ontogenetica, cat si in cea functionala.

Procesele psihice nu-si pot defini sensul si rostul lor decat in contextul sistemului, superioritatea unora nu poate fi determinata decat in raport cu nivelul de structurare al constiintei.

Analiza separata a functiilor psihice este justificata numai d.p.d.v. didactic, dar devine artificiala si neconcludenta atunci cand dorim sa definim sistemul.

El vede constiinta in miscare, dar o miscare organizata, nu haotica, o „constructie” treptata, gradata, deci evolutiva.

Vigotski arata ca dezvoltarea constiintei nu este altceva decat dezvoltarea unui sistem de semnificatii, intelesuri.

Semnificatia este, dupa parerea lui, unitatea reala, psihologica, a constiintei, iar sistemul acestor semnificatii este insasi constiinta.

Unitatea constiintei este rezultatul procesului de dezvoltare interdependenta a tuturor functiilor psihice.

Ea nu reprezinta un simplu transfer izomorf al unitatii fizicale a obiectului in unitatea psihica a intelesului constiintei, nu este o oglinda pasiva, ci o constructie continua, un proces de interactiuni si transformari calitative permanente.

II. Modele actuale

Aceste modele au aparut datorita dezvoltarii ciberneticii, psihologiei umaniste, psihologiei cognitive si psihologiei cognitiviste.

II.1. Modelul psihocibernetetic

Se porneste de la premisa ca reglarea de tip constienta comportamentului cuprinde, pe langa mecanismele de tip feed-back, bazate pe evaluarea starilor actuale ale personalitatii, si mecanismele de tip feed-through si feed-before care

pp. compararea internă a variantelor de răspuns și testarea anticipată a acțiunilor și starilor viitoare.

Se considera că reglarea psihică de tip conștient se întemeiază pe corelarea dinamică a modelului informațional al propriului Eu (imaginea despre sine) cu modelul informațional al lumii externe, devenind posibil astfel autoraportarea și autoevaluarea ca forme de reglare specific umane.

Feed-back-urile corective ale mecanismelor conștiente dobândite realizează atât corectia abaterilor de la obiectivul stabilit, cât și rezivuirea și modificarea lui.

Acest demers este întreprins de conștiință atunci când se constată că nu se asigură obținerea echilibrului optim al sistemului personalității (Mihai Golu).

Nivelul conștient al organizării psihice existente în sistemul personalității a condus la ideea existenței unei psihocibernetici de gradul II, de optimizare-dezvoltare, reclamată de limitele psihociberneticii de gradul I, homeostatică.

În situațiile de reorganizare și restructurare, feed-back-ul negativ, de menținere în starea inițială, devine disfuncțional, de aceea este necesară intrarea în acțiune a unui nou proces - învățarea - bazată pe feed-back-ul pozitiv entropic, care facilitează formarea unor noi componente ce corespund noilor solicitări.

II.2. Modelul psihumanist

Isi are sursa în concepția originală lansată de psihologia umanistă.

MANSELL și KAHAN (1986) - pornind:

- de la premisa potrivit căreia modelul topografic al lui Freud (Cs., Precs., Inc.) este imprecis, iar modelul renovat (Id, Ego, Superego) este insuficient

- ca și de la constatarea că cele 3 perspective de abordare a conștiinței (comportamentalistă, psihologistă și experiențială) practicate de behaviorism, psihanaliză și psihologia experiențială sunt reductioniste -

→ propun un nou model de interpretare al conștiinței.

Pentru ei, conștiința este „**numele dat experienței unice a organismului pe care o personalizăm**”.

Conștiință este experiența unui set de operații ale eului a cărei acțiune personalizată este aplicată.

- Experiența conștiinței este produsă de interacțiunea a trei tipuri de variabile:

1. **experienta primara** (formata ca urmare a stimulării organismului de obiectele fizice sau persoanele umane, care se constituie într-un substrat de baza al vietii);

2. **experienta cunoasterii** (strans conectata cu prima; rezulta din intrarea in functiune a diferitelor mecanisme psihice ca atentie, memoria);

3. **experienta personala** (privata, unica, care reprezinta „prim-planul” experientei; esentiala pentru constiinta).

→ Se compune din 2 forme de experienta numite prin termenii de „Me”

si „I”, care in limba romana insemna acelasi lucru: Eu.

Experienta de tip „Me” este experienta mea personala, tulburarea ei ducand la depersonalizarea individului. Ea este legata mai mult de sistemul corpului.

Experienta de tip „I” se refera la experienta care rezulta din procesarea informatiilor catre individ. Ea este legata de sistemul automemoriei. Ea variaza in functie de nivelul dezvoltarii constiintei si de continutul cunoasterii. Ea este descrisa in termeni de „focalizare” a atentiei (pe propriul corp, pe altii, pe sine).

Dupa Zlate, „Me” ar corespunde Eului corporal, iar „I”, Eului spiritual, psihologic.

Combinarea nivelurilor experientei de tip „I” conduc la aparitia mai multor

„moduri” ale constiintei, de la

+ asocierea diferitelor operatii ale Eului constiinta modificata si pana la

cele patologice.

Diferitele constelatii ale operatiilor Eului nu au nimic patologic in ele.

▪ Patologicul rezida:

- in raspunsurile disforice la experienta personala nefamiliara;
- in inabilitatea de a schimba nivelul experientei personale;
- in disjunctia dintre nivelul experientei personale si cerintele adaptarii la context.

Modurile constiintei concepute ca procese active si fluctuante sunt forme particulare de personalizarea experientei, de interpretare a ei.

Atunci cand operatiile memoriei se conecteaza normal cu operatiile Eului, apar modurile normale de constiinta (de ex. experienta meditatiei Zen, extazul sexual).

Cand asemenea conectari lipsesc, cand nu se realizeaza nici conectarea cu viata si cu contextele ei reale, se instaleaza expresiile patologice ale unor moduri ale constiintei (experienta sexuala poate produce anxietate, pana la senzatia pierderii corpului; starile de posesiune sunt expresia „personalitatii multiple”).

Prin taxonomia sistematica propusa, prin limbajul operational folosit, cei 2 autori ofera un model dinamic al functionalitatii constiintei.

Se pare ca aceasta perspectiva de analiza a constiintei este productiva, ea fiind preluata si de alti autori.

II.3. Modelul psihocognitivist

Porneste de la premisa ca procesarea informatiilor provine de la mediul extern si intern, reprezinta functia principala a sistemelor senzoriale ale organismului, conducand la constientizarea a ceea ce se petrece in afara si in interiorul corpului nostru.

Constiinta se focalizeaza pe unii stimuli si ii ignora pe altii.

Procesul de selectie este facilitat de schimbarile intervenite in mediul intern sau extern.

Evenimentele din mediu cu mare importanta in supravietuirea organismului au prioritate maxima in procesul selectiei.

Constiinta receptioneaza si selecteaza stimulii din mediu, ea initiaza, planifica si ghideaza actiunile individului.

Constiinta implica 2 procese cognitive:

1. inregistrarea si selectia stimulilor din mediul inconjurator si din mediul intern astfel incat perceptiile, datele mnezice si cele reflexive sunt reprezentate cu acuratete in constiinta.
2. Controlul propriului corp si al mediului a.i. suntem capabili sa initiem si sa ducem la bun sfarsit activitatile cognitive si comportamentale, sa reprezentam in constiinta ca posibilitati viitoare evenimentele care nu sunt prezente.

Dintr-o perspectiva psihocognitivista, constiinta apare ca o **capacitate deplina**.

Pentru Anthony Marcel constiinta este un sistem cognitiv deplin, care sintetizeaza, organizeaza si directioneaza in mare masura procese paralele neconstiente prin intermediul unor momente succesive de „unitate sugestiva”.

El a prezentat la tahistoscop litere, pentru perioade de timp prea scurte ca acestea sa poate fi percepute constient. A cerut subiectilor sa selecteze aleatoriu dintr-o lista, cuvinte asemanatoare ca inteles sau ca forma cu cele prezentate la tahistoscop. Pe masura ce timpul de expunere scadea, subiectii alegeau in proportie tot mai mare cuvinte asemanatoare semantic cu cele expuse si pierdeau capacitatea de a alege cuvinte asemanatoare ca forma.

Marcel concluziona ca intregul precede partea din punctul de vedere al accesibilitatii pentru constiinta, aceasta fiind parte a fundamentului functionarii constiintei.

Bernard Baars in cartea sa „O teorie cognitiva a constiintei” (1988) defineste constiinta ca fiind o capacitate de selectie, de integrare sociala si directionare voluntara, necesar intr-un sistem nervos complex care trebuie sa cuprinda procese inconstiente multiple si paralele.

Constiinta este responsabila de selectivitatea experientei, de adaptarea la nou si de activarea si exteriorizarea organismului in totalitatea sa.

Chiar daca, dupa parerea cognitivistilor constiinta nu ne poate spune nimic despre procesele ei luate separat, ea exemplifica direct capacitatea de care dispune pentru sinteze traite nemijlocit.

Interesante sunt si constatarile unor neuropsihologi sau neuroclinicieni pentru interpretarea cognitivista a constiintei.

Marcel Kinsbourne (1995) opune modelelor seriale de organizare si functionare a constiintei un model alternativ in care reprezentarile multiple sunt active in paralel, unele fiind legate prin interactiune cortico-corticala intr-un obiectiv, compunerea lor imediata determinand structura constiintei.

Fenomenele de neglijare unilaterala a spatiului si a persoanei, precum si cele de opacitate (orbire) sunt demonstrate ca fiind compatibile cu noul model.

II.4. Modelul psihoevolutionist

Este poate cel mai recent.

El se datoreaza unor noi tendinte din psihologie care incearca sa priveasca si sa explice psihicul si diferitele lui componente si functii dintr-o perspectiva darwinista, deci evolutionista.

Rolul evolutiei in proiectarea mintii tuturor fiintelor cu atat mai mult a mintii umane jaloneaza mai toate contributiile acestei noi perspective.

Daniel C. Dennett propune o structura „scandalos de simplificata” pe care o numeste „turnul generarii si testarii”.

Acest „turn” se compune dintr-o serie de etape (sau paliere) care, pe masura ce se construiesc imputernicesc organismele de la noul nivel sa gaseasca miscari din ce in ce mai bune si mai eficiente, dotandule totodata cu o mare putere cognitiva.

1. Un prim etaj il constituie cel al **fiintelor darwiniene** (o variatie de candidati la statutul de organisme a fost generata orbeste din procese mai mult sau mai putin arbitrare de recombinare si mutatii ale genelor, in urma testarilor pe teren supravietuind numai cele mai bune modele);

2. Un alt etaj il reprezinta **fiintele skinneriene** (sunt cele care supravietuiesc pentru ca au facut de la inceput, din intamplare, miscarile pe care trebuiau sa le faca, adica cele care incercau conditionarea operanta);

3. Al treilea etaj apartine **fiintelor popperiene** (care supravietuiesc findca sunt suficient de destepete pentru a face niste prime miscari care nu sunt intamplatoare; in aceste fiinte se instaleaza informatii exacte despre lumea pe care probabil o vor intalni, informatii care apar intr-o asemenea forma incat produc efecte de preselectie care sunt ratiunea lor de a fi).

4. Ultimul etaj contine **fiintele gregoriene** (sunt cele ale caror medii interne sunt informate despre portiunile proiectate ale mediului exterior, cele care isi elaboreaza uneltele mintale ale actiunilor exterioare, printre care au loc aparte il ocupa cuvintele ce vor permite constituirea unor generatoare de miscare si a unor mecanisme de testare a acestora tot mai rafinate).

Trecerea de la 1→ 4 este echivalenta cu drumul indelungat si sinuos al aparitiei constiintei.

Karl Popper afirma ca el priveste lumea 3(lumea proceselor mintii) dintr-un punct de vedere darwinist.

Gazzaniga considera ca in cazul constiintei nu putem vorbi de un „alt sistem”, ci doar de faptul ca ea reflecta componenta afectiva a sistemelor specializate.

Ea consta in capacitatea omului de a atribui sentimente activitatilor mintale fapt care le distinge de aparatele electronice ce ne inconjoara.

Discutii si controverse actuale cu privire la constiinta

Constiinta, ca ipostaza atat de complexa a psihicului a generat o serie de discutii intre cercetatori.

▪ Care sunt planurile sau acceptiile notiunii de constiinta ?

Autorii care s-au ocupat cu studiul constiintei n-au utilizat aceeasi termeni, n-au acordat aceeasi acceptie termenilor folositi.

Humphrey sesizeaza 3 *acceptiuni* mai frecventeale notiunii de constiinta:

1. la nivel de organizare a psihicului in teoria psihanalitica (Eul ca parte rationala a psihicului impreuna cu cateva aspecte ale Supraeului constituie constiinat);
2. ca forma a atentiei, Allport credea ca „atentia este numele de cod al constiintei”
3. ca o cale privilegiata a observatorului spre propria sa minte, spre ceea ce el simte si are prezent in minte (acceptie propusa de introspectionism).

▪ Ce valoare au modelele „intuitive” ale explicarii constiintei ?

In ultimul timp se manifesta o oarecare neincredere in puterea explicativa a acestor modele.

De pilda, modelul traditional al activitatii creierului - care porneste de la ideea ca rezultatele discriminarii si interpretarii realizate in localizarile diseminate ale sistemului nervos sunt trimise spre alte zone mai centrale pentru a fi prelucrate intr-un proces care ar putea fi numit „prezentare si apreciere constienta” - este taxat drept un punct de vedere lipsit de speranta.

De aceea se propune abandonarea si inlocuirea lui cu alte modele mult mai plauzibile.

▪ In ce masura sunt oamenii constienti de procesele si de produsele proceselor ?

Nisbett si Wilson credeau ca oamenii sunt constienti de continutul, de produsele constiintei, nu de procesele ei.

Pentru ei produsele constiintei constituiau datele experientei constiente.

Newell si Simon cerand subiectilor sa-si relateze cu voce tare gandurile in timp ce rezolvau o problema au constatat o mare capacitate a acestora de a surprinde procesele implicate in solutionarea problemelor, fapt care a permis construirea pe calculator a unui program menit a stimula comportamentul subiectilor.

▪ **Se poate face o distinctie intre „constiinta” si „autoconstiinta” ?**

Unii autori raspund afirmativ la aceasta intrebare.

Edelman realizeaza distinctia dintre constiinta (constiinta de nivel primar) si autoconstiinta (numita constiinta de nivel superior).

Constiinta primara se refera la capacitatea de a realiza existenta lucrurilor din lumea inconjuratoare, de a avea imagini mintale in prezent.

A fi constient nu pp. nici un fel de Eu care sa fie constient de sine.

Se deduce ca unele specii animale (toate maniferele si unele pasari) dispun de constiinta.

Probabil ca numai animalele fara cortex sunt constiente.

Constiinta de nivel superior implica recunoasterea de catre subiectul ganditor a starilor lui afective, ea este ceea ce oamenii au in plus fata de constiinta primara: suntem constienti de faptul ca suntem constienti.

Distinctia creeaza cel putin 2 pericole:

1. de a confunda constiinta cu psihicul, pentru ca ceea ce Edelman numeste prin termenul de „constiinta” este de fapt, psihicul (neconstientul).

2. De a extinde constiinta si asupra animalelor, ceea ce este nu nonsens.

Nici alti autori nu au fost de acord cu distinctia dintre constiinta si autoconstiinta. In definitia data de Humphrey, problema constiintei este cum stie un om cum este sa fie el insusi.

▪ **Dispun masinile de constiinta ?**

La prva vedere s-ar parea ca da.

Multe masini, considera Gross, se „comporta” in asa fel incat daca ar fi oameni ar sugera ca sunt dotate cu procese mintale.

De ex. , avioanele prevazute cu pilot automat pot zbura singure, ele raspund la informatii „senzoriale” externe, iau „decizii” asupra zborului, „comunica” cu alte aeronave.

Cuvintele din propozitia anterioara scrise cu ghilimele, arata Gross, semnifica faptul ca ele trebuie luate *ad litteram*, si doar intr-un sens morfologic.

Numai oamenii iau decizii, comunica nu si animalele.

Pentru o serie de cognitivisti (Turing, Simon, Boden) inteligenta artificiala puternica nu este doar o unealta pentru formularea si testarea ipotezelor privind mintea umana, ci - daca este bine programata - si o minte ce intelege, ce dispune si de alte procese cognitive, pe scurt numite constiente.

Searle crede ca este imposibil ca masinile (inteligenta artificiala puternica) sa dispuna de constiinta.

Mai aproape de adevar este Gray care se amplasa intre aceste 2 extreme, aratand ca, desi nu stim daca tesutul non-biologic poate produce sau sustine procese de constiinta, problema ramane deschisa.

SUBCONSTIENTUL - ca ipostaza a psihicului

1. Locul subconstientului in psihologie

Pozitia subconstientului in psihologie este destul de mprecisa.

Termenul a aparut la sfarsitul sec. 19 si inceputul sec.20, capatand diferite denumiri.

El a fost considerat cand o „postconstiinta”, cand o „preconstiinta”. Unii autori l-au denumit chiar „inconstient normal”.

In prezent exista tentinta de a-l defini prin opozitie cu constiinta. Subconstientul reprezinta una dintre ipostazele importante ale psihicului care nu poate fi nici ignorata, nici redusa sau identificata cu alte iposteze ale acestuia.

Subconstientul dispune nu numai de continuturi specifice, ci de mecanisme si finalitati proprii.

Intelegerea acestora a parcurs o serie de etape.

2. Doua etape in definirea subconstientului

1. In prima etapa cei mai multi autori concep subcs. ***ca pe o formatiune sau un nivel psihic ce cuprinde actele care au fost candva constiente, dar care in prezent se desfasoara in afara controlului constient.***

El este rezervorul unde se conserva toate actele ce au trecut candva prin filtrul constientei, s-au realizat cu efort, dar care se afla intr-o stare latentă,

de virtualitate psihica putand insa sa redevina oricand active, sa paseasca pragul constiintei.

Ribot a definit subcs. drept o „constiinta stinsa”.

Se remarca definirea subcs. pornind de la constiinta.

Janet si Pierce spuneau: „constientul apare ca un fel de constiinta inferioara ce coexista cu cea centrala”.

S-a acreditat si ideea ca desi amplasat intre constient si inconstient, subcs. este orientat mai mult spre constiinta.

El nu este total obscur, ci pp. un anumit grad de transparenta putand fi considerat de aceea o „constiinta implicita”.

Aceasta l-a determinat pe Freud sa respinga subcs., desi intr-o prima faza a activitatii sale l-a folosit pentru a desemna prin el inconstientul.

Argumentul adus de Freud era urmatorul: subcs. sugereaza existenta unei alte constiinte, „ca sa spunem asa subterana”, a unei „constiinte secunde” care, oricat de atenuata ar fi, ramane in continuare calitativa cu fenomenul constient.

Cu alte cuvinte, intre inconstient si subcs, nu ar exista o diferenta calitativa.

Consecinta extrema a unui asemenea concepii o reprezinta excluderea subcs. ca nivel de sine statator din structura psihicului.

2. Constientizandu-se caracterul limitat al definirii subcs., consecinta extrema antrenata de ea, s-a trecut la elaborarea unei noi concepii.

Henri Woallon pornind de la premisa ca in viata psihica a individului constiinta este un moment foarte fugitiv si foarte particular, o mare parte a acesteia desfasurandu-se in afara ei, isi puna urmatoarea intrebare: Cum sa ne reprezentam starile constiente?

A spune ca ele reproduc sau perpetueaza starile de constiinta inseamna a reveni la considerarea constiintei ca fiind singura expresie a vietii psihice.

Ipoteza este arbitrara si traduce o concepie simplista asupra vietii psihice: subcs. este un mediu inert unde se adapostesc perceptiile resimtite pana in momentul in care trebuie evocate din nou printr-o atractie a constiintei.

Este adevarat ca starile de constiinta ale individului subzida in subcs. dar nu sub forma unei gravuri clasate printre multe altele.

Dimpotriva, starile subcs. se modifica, deoarece cauzele de care dispun nu sunt date o data pentru totdeauna si pentru toti indivizii.

Ele se modifica datorita faptului ca intre ele exista relatii de cauzalitate si de influenta reciproca.

Subcs. este definit ca o „cerebratie latentă” ce are loc „sub simplitatea aparentă a perceptiilor”.

Se surprinde:

- caracterul dinamic al subcs.
- se contureaza mai pregnant ideea existentei lui ca nivel de sine statator, distinct atat de constient, cat si de inconstient

Dupa Golu subconstientul este definit prin continutul memoriei de lunga durata, care nu se afla antrenat in momentul dat in fluxul operativ al constiintei, dar care poate fi constientizat in situatii adecvate. El cuprinde informatii, amintiri, aotumatisme, deprinderi, ticuri, stari de set (montaj) perceptiv si intelectual, tonusul emotional, motive.

Cea mai mare parte a elementelor componente ale sale se afla in stare latentă, alcatuind rezervorul activitatii constiente curente. Active si realizabile in comportament in afara campului constiintei sunt doar automatismele, deprinderile, obisnuintele.

Chiar constinutul latent al subconstientului intra in structura starii de pregatire psihica generala a subiectului, influentand pozitiv sau negativ desfasurarea proceselor psihice constiente, de la perceptie pana la gandire.

Ar fi incorect sa reducem constinutul subconstientului exclusiv la informatiile, experientele si actele care provin din constiinta ; el in mod firesc comunica si cu inconstientul, incorporand o serie de elemente ale acestuia.

Argumentul principal in sprijinul acestei afirmatii il constituie comportamentele finaliste, al caror motiv ramane neconstientizat.

Automatismele se declanseaza si se sustin prin actiunea pulsionilor si tendintelor inconstientului.

Principiul activismului si dinamicitatii se aplica si organizarii subconstientului. El nu trebuie vazut ca o entitate statica si pietrificata, lipsit de miscare interioara, ci dimpotriva ca o organizare dinamica in cadrul careia se produc reasezari, rearticulări si reevaluări ale elementelor componente si chiar prin programe pentru activitatile constiente viitoare.

O latura concreta a dinamismului intern al subconstientului o constituie fenomenele de reminiscenta, de reproducere selectiva si de reproducere fabulatorie a acestor informatii, evenimente sau experiente anterioare.

Subconstientul posedă o anumită autonomie funcțională, el dispunând de mecanisme proprii de autointreținere și autoconservare.

Aceste mecanisme sunt stimulate de sus, prin fluxurile conștiinței, în stare de veghe și de activitate orientată spre scop, și de jos, prin fluxurile inconstientului, în stare de somn sau de conștiință confuză, ce caracterizează stările de ebrietate și cele provocate de narcotice.

Visele, deși au punctul de pornire în inconstient, ele se finalizează și se depozitează în sfera subconstientului, și anume, în etajul superior al acestuia, ceea ce face posibilă constientizarea și relatarea conținutului lor imediat după trezire.

Importanța subconstientului nu o putem subestima, fiind greu de imaginat existența psihică normală a omului fără prezența și funcționalitatea lui.

In primul rând el asigură continuitatea în timp a eului și permite conștiinței să realizeze integrarea sub semnul identității de sine a trecutului, prezentului și viitorului. În cazurile amneziilor totale anterograde sau retrograde, identitatea de sine este puternic alterată, relaționarea subiectului cu lumea fiind profund perturbată.

In al doilea rând subconstientul da sens adaptativ învățării permițând stocarea informației și experienței pentru uzul ulterior. În desfășurarea oricărui proces constient, chiar dacă el este provocat și se raportează la un obiect sau la o situație externă concretă, subconstientul se conectează în mod necondiționat la experiența anterioară, atât în forma operațiilor cât și a modelelor informaționale-imagistice sau conceptuale.

In al treilea rând, subconstientul asigură consistența internă a conștiinței, durabilitatea ei în timp. În afara aportului său, conștiința s-ar reduce la o simplă succesiune a clipelor, a conținuturilor senzațiilor și percepțiilor imediate, devenind imposibile funcțiile ei de planificare și proiectivă. Menținerea în stare optimă a cadrelor de referință ale conștiinței reclamă permanentă comunicare senzorială. Subconstientul este indispensabil pentru desfășurarea unei activități mintale constiente independente, adică în absența influenței directe a obiectelor sau fenomenelor externe.

3. Caracteristicile și rolurile subconstientului

Principalele trasaturi ale subcs. apar din amplasarea lui topografica intre constient si inconstient. Aceste sunt:

- **latenta si potentialitatea** (continuturile subcs. se mentin intr-o stare latenta pana cand vor fi reactivate si disponibilizate de catre constiinta)
- **coexistenta cu constiinta** (de obicei continuturile subcs. sunt o alta expresie a continuturilor constiintei, poate mai concentrata, mai condensata, ele neintrand in conflict cu continuturile constiintei, ci coexistand cu acestea)
- **facilitatea, sevirea constiintei** (subcs. se pune in slujba constiintei, devine un fel de „servitor” al ei)
- **filtrarea si medierea continuturilor care trec dintr-un nivel in altul** (continuturile constiintei nu trec direct in inconstient, ci „poposesc” pentru perioade de timp mai scurte sau mai lungi in subcs., la fel petrecandu-se lucrurile si cu continuturile inconstientului, care mai intai tranziteaza subcs., si abia apoi patrund in constiinta)

Toate aceste particularitati ale subcs. au fost sesizate de P.P.-Neveanu, care vorbea de ***proximitatea subcs. fata de constiinta si de compatibilitatea cu ea.***

Aceasta arata ca desi se amplaseaza intre Cs. si Inc., subcs. este mai aproape de constient, iar continuturile lui sunt mai asemanatoare cu cele ale constientului decat ce cele ale inconstientului.

Subcs. este considerat din aceasta perspectiva un servol-mecanism al constiintei, o ipostaza a psihicului aflata in slujba constiintei.

Atkinson: „Subcs. contine ceea ce nu se afla in centru atentiei, dar care poate avea efecte asupra constiintei”.

Zlate afirma ca subcs. nu este un simplu rezervor si pastrator al faptelor de constiinta, ci isi are propriile lui mecanisme.

El nu conserva doar, ci poate prelucra, restructura, crea.

Chiar daca la un moment dat constientul „scoate” la suprafata amintiri, automatisme, deprinderi, acestea nu vor fi absolut identice cu cele care „intrat” in subcs.

Sub influenta unor factori (timpul scurs intre introducerea in subcs. si evocare, emotiile puternice, distragerea de la activitatea respectiva), amintirile, automatismele, deprinderile vor fi modificate de subcs., tocmai datorita noilor relatii in care acestea intra.

Ion Biberi vorbea despre „functiile creatoare ale subcs.”.

„Dinamismul vietii subcs. organizeaza spontan in jurul schemei datele risipite ale psihicului, integrandu-le intr-o structura noua" (Biberi)

Asadar subcs. nu este un simplu dublet al constientului, ci dispune de o fizionomie proprie, de continuturi si legitati de functionare bine individualizate.

III. INCONSTIENTUL - ca ipostaza a psihicului

Constituie cel mai controversat nivel de organizare a vietii psihice, in legatura cu care pozitiile de negare sau de afirmare abunda in literatura de specialitate.

III.1. Negarea si afirmarea inconstientului

Psihologia academica, traditionala credea ca intre constient si psihism exista a priori sinonimie, identitate.

Psihiatria germana admitea ca, din moment ce un fenomen inconstient nu poate nici sa fie trecut, nici sa treaca prin constiinta, el nu exista.

Sartre afirma ca tot ceea ce se intampla in individ este constient, dar nu si in mod necesar cunoscut. El desprindea 2 niveluri ale constiintei:

- nivelul constiintei reflexive
- nivelul constiintei nereflexive (inglobeaza experienta traita).

Psihanaliza nu face altceva decat sa explice cum se face trecerea de la un nivel la altul.

Afirmarea inconstientului se sprijina, in principal, pe conceptia lui Freud, care a elaborat o conceptie structurata cu privire la continutul si rolul inconstientului in viata psihica a individului.

In psihologia cognitiva s-a lansat conceptul de „inconstient cognitiv".

„Redescoperirea unei...„cognitii inconstiente" este o parte a celei de-a doua revolutii in cadrul stiintei cognitiviste, care se afla intr-o competitie potentiala cu renascuta fascinatie a constiintei" (Hunt).

Consecintele acestor atitudini fata de inconstient sunt diferite:

- negarea inc. echivaleaza cu uniformizarea, omogenizarea vietii psihice, ea nedispunand de structuri si organizari calitativ diferite;
- afirmarea inc. pp. intelegerea faptului ca viata psihica reprezinta o structura compusa si complexa, o unitate in multiplicitate.

Din cele 2 tendinte s-a impus ultima, dar aceasta impunere a cunoscut un proces lung si anevoios.

III.2. „Impunerea” inconstientului in psihologie

Investigatiile si cercetaile directe asupra inc. au fost precedate de „lansarea” filosofica a notiunii respective de catre marii metafizicienii germani din epoca postkantiana (Schelling, Hegel, Schopenhauer).

„Filosofia inconstientului” (Hartman) a creat o ambianta favorabila recunoasterii inc.

De asemenea, cercetarile experimentale efectuate dupa 1880 de scoala de la Salpetriere (Charcot) sau de cea de la Nancy (Berheim) au constituit solul fertil in care si-a infipt radacinile, mai tarziu, psihanaliza.

Din „Filosofia inconstientului” 2 idei sunt importante:

❶ considera ca prin natura sa inc. este irational;

- ideea se contureaza bine la Schopenhauer in lucrarea „Lumea ca vointa si reprezentare” (1819) ⇒ vointa reprezinta o forta irationala si activa, omul insasi fiind o vointa fara constiinta. „Vointa este profesorul, iar intelectul sevitorul”.

❷ vede in inc. o adevarata forta ce guverneaza intreaga viata a individului.

- a doua idee va avea o mai mare raspandire

- Carl-Gustav Carus considera ca „viata psihica constienta isi are cheia in regiunea inconstientului”

- Pentru E. von Hartman atat viata organica cat si cea spirituala (psihica) sunt dominate de inc.; inc. este prezent in perceptii, in formularea conceptelor, in rationamente; el guverneaza sentimentele; in el isi au sursa descoperirile geniale.

⌘ Primele rezultate ale cercetarilor medicale facute in cea de-a doua jumatate a secolului al 19 asupra isteriei, hipnotismului, somnambulismului si chiar disocierii personalitatii au conturat mult mai bine premisele unei psihologii a inconstientului.

Binet si Janet, psihiatrul american Morton Prince, vedeau in inc. reversul constiintei, incapabila de a sintetiza ansamblul vietii psihice, unele fenomene scapandu-i de sub focarul analizei.

Inc. apare ca o slabiciune a Eului si a constiintei, ca o deficiente psihologica, ca un automatism psihic.

□ Freud va fi cel care va da o definire si o fundamentare stiintefica inconstientului.

Zlate considera ca principalele merite ale lui Freud in investigarea inconstientului sunt:

- descoperirea unui inc. dinamic, conflictual si tensional, corelativ procesului refularii;
- trecerea de la interpretarea inc. ca **substantiv** ce desemneaza faptele mintale refulate la interpretarea lui ca **adjectiv**, ca o **calitate psihica**, ceea ce inseamna ca proprietatea, "calitatea" de a fi inconstiente o au nu numai amintirile, ci si mecanismene de refulare sau ceea ce porneste de la Supraeu;
- multiplicarea zonelor ce se sustrag constiintei, Freud vorbind, practic, despre existenta a 3 tipuri de inconstient (Sinele sau inc. propriu-zis; o parte a Eului; Supraeul- primul reprezentand inc. refulat, celelalte 2 inc. nerefulat);
- considerarea inc. ca fiind profund, abisal, si nu doar un simplu „automatism psihic”, cum aparea el la Janet.

In jurul conceptiei lui Freud asupra inc. s-a pastrat multa vreme tacere. Cu timpul insa, ea trezeste curiozitatea si interesul medicilor si al psihologilor. Bleuler si Jung, Sandor Ferenczi, Ernest Jones incep sa utilizeze metodele lui Freud.

In 1910 lua fiinta Asociatia Psihanalitica Internationala, al carei presedinte a fost la inceput Jung.

Incepe sa se contereze si primele dizidente ceea ce face ca cercetarile asupra inc. sa intre intr-o noua etapa, pe care am putea-o denumi postfreudiana.

Pentru Adler, psihismul inc. este determinat de vointa de putere si de sentimentul de inferioritate acestea fiind mecanismele compensatoare fie ale unor deficiente fizice, fie ale inferioritatii reale sau pp. ale Eului.

Omul dispune de o tendinta importanta de superioritate, asa incat dezvoltarea lui psihica se datoreaza luptei ce are loc la nivel inc. intre o tendinta negativa (sentimentul de inferioritate) si o tendinta pozitiva (sentimentul de superioritate), aceasta din urma fiind orientata spre compensare.

In conceptia lui Adler, compensarea joaca acelasi rol pe care il avea refularea la Freud.

Adler cade in aceeasi greseala ca si Freud: absolutizarea acestui mecanism.

In realitate, ambele mecanisme pot fi la fel de utile pentru viata psihica a individului.

Jung, influențat de Adler, lărgeste sfera noțiunii de inc. individual considerând libidoul ca fiind, pe de o parte constituit din ansamblul instinctelor dominante, inclusiv instinctul de putere, iar pe de altă parte ca fiind orientat în 2 direcții opuse: centriped și centrifug, spre sine și spre lume, conform celor 2 orientări ale P - extraversiune și introversiune.

Jung introduce conceptul de inc. colectiv interpretat ca o zonă profundă nonindividuală, supraindividuală a psihicului.

Inc. colectiv conține imagini ancestrale care somnolează în zonele profunde ale inc. numite de Jung - arhetipuri - și oferă individului posibilitatea de a avea acces la „sufletul istoriei colective” sau la Dumnezeu și Diavol.

Când vorbea de inc. colectiv, Freud avea în vedere existența în inc. fiecărui individ a unor elemente ce se regăsesc în orice inc. (complexul lui Oedip).

La Jung, inc. colectiv este preexistent individului, acesta din urmă nascându-se cu el.

Melanie Klein, Anna Freud, Daniel Lagache, Jacques Lacan au adus contribuții importante în teoria inc.

Didier Anzieu a introdus conceptul de inc. de grup., după opinia lui grupul dădând ocazia membrilor săi de a trăi inc. în realizarea proiectelor refulate.

Pages extinde inc. nu numai la grupuri ci și la organizații, vorbind despre un inc. colectiv.

Françoise Dalto propune o tratare a inc. dintr-o perspectivă foarte extinsă.

Mai recent, în Franța a început să prindă contur o psihologie socială clinică de inspirație psihanalitică.

Totuși din diversitatea lor cercetările psihanalitice exprimă dificultatea conceperii într-o manieră unitară a inc.

III.3. Definirea inconstientului

❶ Freud a definit inc. într-o **manieră restrictivă și exclusivistă**, considerându-l doar rezervorul tendințelor infranate, inabusite, refulate, frustrate.

Inc. este cel care exprimă lapsusurile, pseudoamneziile, actele ratate, visele, etc.

În definițiile mai vechi ale inc. accentuarea unui element se asocia cu ignorarea altuia.

Janet: „un act este inc. fata de cutare operatie de ordin mai inalt”.

Aceasta definitie lasa pe din afara fenomenele psihice aflate in aceleasi stadiu, insa in stare latentă, virtuala (deprinderile, faptele de memorie, tentindele).

② Alti autori definesc inc. dintr-o **maniera negativa**, insistand mai mult asupra rolului sau in ansamblul vietii psihice.

Inc. apare ca haos, ca irational cu efecte dezorganizatoare si inhibitive asupra vietii psihice, ca tinand chiar de patologia mintala.

③ Psihologia contemporana difineste inc. intr-o **maniera extensiva si pozitiva** ca fiind o **formatiune psihica ce cuprinde tentintele ascunse, conflictele emotionale generate de resorturile intime ale personalitatii**.

▪ Inc. are o functionalitate mai putin previzibila, o desfasurare mai haotica, dar el nu este lipsit de organizare ci dispune de o alta organizare, foarte personala. Ca un Alterego, el neaga ordinea impusa de constiinta, dar aceasta nu inseamna dezordine, ci faptul ca aduce o alta ordine, adica ordinea propriei sale subiectivitati.

▪ Din faptul ca inc. se manifesta impulsiv sau spontan nu trebuie sa se traga concluzia ca structurile sale nu sunt suficient de bine conturate. Experienta psihisomatica inconstienta, infrastructura campului constiintei si formele primitive ale existentei persoanei sunt sisteme de forte care constituie inc.

▪ Din faptul ca inc. este considerat deseori o infrastructura marginala si confuza a vietii psihice nu trebuie sa deducem ca el ar avea numai un rol negativ.

➤ **Inconstientul are urmatoarele roluri:**

- rol de energizare si dinamizare a intregii vietii psihice a individului;
- rol de facilitare a procesului creator, contribuind la realizarea unor combinari si recombinații spontane;
- rol de asigurare a unitatii Eului, prin faptul ca este principalul depozitar al programelor informationale si al tensiunilor motivationale pe baza carora, prin organizare specifica se emancipeaza constiinta.

Inc. face parte integranta din fiinta umana, nelasand-o neinfluentata in nici una dintre ipostazele sale existentiale normale sau patologice.

III.4. Natura si rolurile inconstientului

Primele 2 tipuri de definitii ale inc. au ridicat implicit doua mari probleme, cea a naturii si cea a rolului inc. in ansamblul vietii individului.

III.4.1. Natura inconstientului

▪ Este inc. de natura pur afectiva asa cum credea Freud ?

La aceasta concluzie au ajuns si analizele comparative facute intre constiinta si inc., prima aparand ca reflexiva, critica, rationala, pe cand cel de-al doilea ca afectiv, spontan, invaluit in mit, legenda, vis.

Asa cum constiinta nu este exclusiv rationala, nici inc. nu poate fi exclusiv afectiv.

El trebuie interpretat ca fiind ***preponderent afectiv***.

Acest fapt a fost bine sesizat de Jung care considera ca arhetipurile, imagini condensate si colective, desi instinctive, sunt deopotriva apropiate de sentiment si de idee.

Daca inc. cuprinde si elemente de natura cognitiva, o noua intrebare se ridica.

▪ Inc. este constituit din imagini sau cuvinte ?

Ey arata ca au fost formulate 2 teze divergente:

1. prima reflecta gandirea lui Freud din etapa sa esentiala, cand inc. era considerat autonom, scapand oricaror formulari care au loc in constiinta sau in preconstient si aparand ca format exclusiv de imagini (investite libidinal), din perceptii interne sau fantasme, din evenimentele cristalizate ale preistoriei individului.

2. A doua teza „este mai sensibila la tranzitiile si la medierile introduse de catre limbaj intre sistemul pulsional si constiinta...Aceasta inseamna a spune ca inc. este structurat ca un limbaj si ca, deci, "se poate comunica cu el", insa cu conditia de a-l auzi". Ideea structurarii inc. ca un limbaj va fi preluata de Lacan.

III.4.2. Rolurile inconstientului

▪ Putini au fost autorii care au subliniat rolul si valoarea pozitiva a inc. in raport cu conduitelor si comportamentelor individului.

Jung, credea ca inc. este chiar superior constientului, deoarece el contine toata intelepciunea ce-ia fost conferita prin experienta a nenumarate mii de ani.

Inc. „creeaza combinatii subliminale" care sunt cu mult superioare combinatiilor constiente prin „finetea si importanta lor".

Tocmai de aceea el poate servi omului drept „ghid fara seaman".

Funcțiile esențiale ale inc. constau în trepararea și susținerea operațiilor spiritului și în eliberarea gândirii pentru a deveni aptă de rezolvarea altor sarcini și probleme.

- Cei mai numeroși autori subliniază rolul negativ, turbulent al inc.

În ultimul timp asemenea părere a început să cedeze. Implicarea inc. în procesarea informațiilor, în soluționarea problemelor, chiar în actele de creație a devenit un fapt comun în psihologia contemporană.

Psihologia transpersonală acordă inc. un loc și un rol de prim ordin. Stanislav Groff implică inc. în cele mai neobisnuite experiențe transpersonale (embrionare și fetale; ancestrale; colective și rasiale; filogenetice, etc).

Frances Vaughan consideră că inc. este elementul central al intuiției și al imaginației. „Imaginația este limbajul universal al inc.”

III.5. Tipuri de inconstient

Inc. este diferit în manifestările sale. Foarte curând a început să se vorbească de variate tipuri sau moduri de inc.

Freud deosebea 3 tipuri de inc.:

- unul latent sau preconstient care cuprinde stările psihice susceptibile de a deveni conștiente;
- altul format din faptele psihice refulate;
- al treilea constituind partea cea mai importantă a Eului ideal.

Dwelshauvers vorbea de mai multe tipuri de inc. Ralea care s-a referit la clasificarea acestui autor, le-a redus la 2 forme fundamentale:

- inc. funcțional, cu subdiviziunea în inc. fiziologic și cel psihic;
- inc. adaptativ tot cu 2 subdiviziuni: inc. automat și cel afectiv.

Pavelcu utilizând criteriul dimensiunilor vieții sufletești (verticală, orizontală, longitudinală), deosebea 3 forme ale inc. și anume:

- inc. abisal, periferic și temporal.

Diferențierile dintre tipurile sau modurile de inc. provin din felul în care este rezolvată problema naturii inc. și cea a rolului acestuia în viața psihică.

III.5.1. Inconstientul cerebral

Filosofia prin Schopenhauer, Hartman si Nietzsche, au propus modelul inc. filosofic, psihopatologia pe cel al inc. ereditar, iar neurofiziologia, modelul inc. cerebral.

In esenta, inc. crebral este inc. fiziologic, inc. pe care l-am putea numi reflex, automat, care intra in functiune fara ca individul sa-si dea seama dar care afecteaza viata psihica constienta.

Unificarea functionala a axei cerebro-spinale, ca si extinderea de la maduva spinarii la creier a proceselor reflexe au constituit modalitatile care au impus notiunea de inc. cerebral.

Cei care studiau viata psihica, normala sau patologica, au avansat ideea potrivit careia o mare parte a cerebratei este in realitate automata si inconstienta.

Thomas Laycock, medic englez, vorbea despre creie ca fiind supus „legilor actiunii reflexe”.

William Carpenter a introdus notiunea de „cerebrate inconstienta”.

Un alt autor va ajunge la concluzia ca bolile psihice sunt boli ale creierului.

Ideea continuitatii functionale a sistemului nervos de la maduva spinarii la emisferele cerebrale va fi dusa mai departe de Jackson care va explica bolile mintale prin disolutia cerebrala, inteleasa in termeni opusi evolutiei.

In lucrarea rusului Secenov „Reflexele creierului” gasim o extindere a reflexelor in explicarea celor mai complexe fenomene psihice.

Dupa Secenov exista 3 categorii de miscari involuntare:

- pur spinale, care se produc in timpul somnului, atunci cand creierul nu actioneaza;
- slabite sau oprite, este cazul gandirii care dispune de capacitatea de a infrana ultima veriga a unui reflex;
- consolidate, ca in cazul pasiunilor.

Formularea si argumentarea teoretica si chiar experimentală a existentei inc. cerebral a condus la redimensionarea viziunii asupra vietii psihice a individului, constiinta, prezenta intotdeauna si oriunde lasand „loc” si „timp” si pentru manifestarile inconstiente.

III.5.2. Inconstientul colectiv

Daca inconstientul cerebral era de natura fiziologica, materiala, inc. colectiv este de natura pur psihica, spirituala.

Pentru Gustave Le Bon inc. colectiv (al multimilor) este caracterizat prin inhibitia colectiva a functionarii intelectuale, prin exagerarea rolului afectivitatii, prin reducerea acestuia la viata psihica a primitivilor sau a copiilor.

Inc. colectiv se caracterizeaza dupa Le Bon prin:

- impulsivitate, mobilitate, iritabilitate, sugetibilitate si credulitate;
- exagerare si simplism in sentimente;
- intoleranta, autoritarism si conservatorism;
- moralitate joasa
- disparitia vietii cerebrale si preponderenta celei medulare;
- disparitia P indivizilor.

Pentru Freud inc. colectiv cuprinde elemente ce se regasesc in orice inc. individual, ele fiind comune mai multor indivizi (complexul lui Oedip).

Jung a avansat pentru prima data ideea inc. colectiv in cartea sa „Metamorfoze si simboluri ale libidoului”, aparuta in 2 parti, in 1911 si 1912.

Dupa Jung, psihicul se compune din 3 niveluri:

❶ **constientul**

❷ **inconstientul personal**, care consta:

- acele continuturi care au devenit inc., fie pentru si-au pierdut intensitatea si au cazut astfel in uitare, fie pentru ca li s-a retras constienta (refulare);

- acele continuturi ce sunt de fapt perceptii senzoriale, care datorita prea slabei lor intensitati nu au ajuns niciodata in constient, dar au patruns totusi candva in psihic;

❸ **inconstientul colectiv**, care, ca o inzestrare ereditara cu posibilitati de reprezentare, „nu este individual, ci general uman, ba tine chiar de lumea animala in general, constituind de fapt substratul oricarui psihism individual”.

Constientul este reprezentat de Eu, format din ganduri, sentimente, perceptii, amintiri; inconstientul personal este alcatuit din complexe, fiecare complex fiind legat de cate un arhetip, deoarece complexe sunt dupa Jung, personificari ale arhetipurilor, modalitati in care arhetipurile se manifesta in psihicul unei persoane.

Inconstientul colectiv contine arhetipurile si Sinele.

▪ **Ce este inc.?**

Jung raspunde: „sfera mostenirii psihice”, „sediment al istoriei lumii”, „suflet atemporal si general”.

„Inc. colectiv este acea imensa zestre spirituala ereditara, rezultata din evolutia omenirii, care renaste mereu, in fiecare structura cerebrala individuala”.

Inc. colectiv este un strat abisal al structurii psihice, o alta lume dupa cum spune Jung, o lume in oglinda care se contrapune imaginii noastre constiente, momentane, despre lume.

Intr-un fel el este o imagine eterna, spre deosebire de constient, care apare ca un fenomen efemer, deoarece produce toate adaptarile si orientarile momentane.

▪ **Continutul inc. colectiv**

Continuturile autentice al inc. colectiv sunt reprezentate de ceea ce Jung a numit la inceput „imagini primordiale”, iar mai tarziu arhetipuri.

Arhetipurile sunt „structuri psihice identice, comune tuturor”, constituind „mostenirea arhaica a umanitatii”.

Ele nu sunt structuri pur psihice, ci structuri functionale duale: structuri psihice si structuri nervoase.

Aceste imagini sunt mitice, sunt si **simbolice**, deoarece exprima consonanta subiectului care traieste experienta cu obiectul ce-I prilejuieste experienta.

Jung face distinctia dintre arhetip si imaginea arhetipala (ideile si comportamentele pe care le genereaza arhetipurile in sine).

Arhetipala si mostenita este doar predispozitia de a avea anumite experiente si nu experienta insasi.

Chiar daca arhetipul este codificat in inc. colectiv, realizarea lui se produce de-a lungul vietii individului, care raspuns la evenimentele externe sau interne.

Cele mai cunoscute arhetipuri sunt: persona, umbra (partea diabolica sau sadica a P, formate ca urmare a atrocitatilor savarsite de oameni de-a lungul timpului), anima (imaginea colectiva a femeii in psihologia barbatilor), animus (imaginea colectiva a barbatului in psihologia femeii).

Anima si animus apar ca mijlocitori intre constient si inc., iar „daca sunt personificati in fantazari, vise sau viziuni constituie o ocazie de a intelege cate ceva din ceea ce pana acum a fost inc.”.

- **Rolul inconstientului colectiv** este chiar mai mare decat al constientului.

Inc. colectiv initiaza, controleaza si mijloceste trairile si manifestarile comportamentale tipice tuturor oamenilor, indiferent de epoca istorica, localizare geografica, clasa sociala, nationalitate.

Imaginea inconstienta (arhetipul) dispune de o energie proprie, datorita careia el poate „exercita puternice influenta psihice care nu se manifesta deschis la suprafata lumii, dar actioneaza cu atat mai puternic din interior, din intuneric, asupra noastra, fiind invizibile pentru cel care nu supune indeajuns criticii imaginea sa momentana asupra lumii, ramanadu-si astfel, chiar siesi ascuns”

Inc. colectiv mijloceste realizarea „lumii unitare” a psihicului uman, si prin faptul ca este depozitarul experientei cumulate a stramosilor nostrii, actioneaza ca un ghid si este esential pentru supravietuire.

III.5.3. Inconstientul cognitiv

Notiunea de inconstient cognitiv a fost lansata de cognitivisti, in general, si de psihologia cognitiva, in special.

Studiind „procesarea” si „prelucrarea” informatiilor, cognitivistii au formulat o serie de intrebari:

- in timpul prelucrari informatiilor sau la finalul ei oamenii constientizeaza doar produsele prelucrarii sau si procesele care au condus spre obtinerea acestor produse?
- daca ei nu constientizeaza procesele de prelucrare, inseamna ca ele nu exista ?
- procesele implicate in prelucrarea informatiilor (perceptia, recunoasterea semantica, limbajul) sunt capabile de exprimare independenta in oricare dintre sistemele constiintei ?

Faptul ca oamenii constientizeaza continutul si produsele prelucrarilor informationale si nu procesele, operatiile care au loc si conduc spre o anumita finalitate nu mai trebuia demonstrat.

Ramanea de demonstrat ca exista o serie de procese implicite, inconstiente, care se produc pe durata prelucrarilor si care se convertesc in produse constiente, influentand comportamentele si conduitele constiente ale oamenilor.

Acesta este contextul, problematic si experimental totodata, in care s-a „forjat” notiunea de inc. cognitiv.

Existenta unui inc. nepulsional, deci nefreudian, a fost intuita mai de mult chiar de Pierre Janet (1915), interesat de studiul starilor de disociere a constiintei.

O data cu aparitia si dezvoltarea psihologiei cognitive urma sa se aduca o fundamentare teoretica si experimentală noului tip de inc.

Hirst: „A determina caracterul acestui inc. cognitiv reprezinta un effort major pentru stiinta cognitiva”.

El isi punea intrebarea: „Inc. cognitiv: sistem separat sau protoconstiinta?”.

Afirma ca inc. cognitiv trebuie considerat ca un proces pe cale de constientizare si care, in anumite conditii, este capabil de o anumita forma de reflectie in interiorul constiintei in desfasurare.

Inc. cognitiv este o parte a unei tendinte inerente de a deveni constiente sau un aspect al unei preconstiinte care se va dezvalui intr-o constiinta implicita.

O serie de constatari obtinute in cercetarile experimentale (realizarea simultana a procesarilor inconstiente ale asociatiilor semantice, comparativ cu focalizarea secventiala, controlata de context, a constiintei) sunt aduse drept argumente in favoarea considerarii inc. cognitiv ca fiind consubstantial cu constiinta.

Inc. cognitiv apare ca inscriindu-se intr-un continuum singular al devenirii constiente si mai ales ca fiind inseparabil de procesul devenirii constiente. El este un fel de protoconstiinta subterana care sta la baza initierii unor decizii si actiuni voluntare.

Un autor vorbea chiar de „bazele inconstiente ale comportamentului voluntar”.

Hunt: „Constiinta si inc. cognitiv apar ca 2 fete ale unei dimensiuni comune a devenirii constiente. S-ar putea sa nu existe nici o capacitate cognitiva inconstienta care sa nu fie pe cale de a deveni constienta si nici o constiinta care sa nu emearga din stadii preliminare, in mod normal inaccesibile total unei constientizari autoreferentiale.”

Concluzia lui Hunt sugereaza existenta doar a unor diferentieri minimale, de grad, intre constient si inconstient. Dupa **Zlate**, intre cele 2 formatiuni psihice exista si diferentieri mai profunde, calitative.

La intrebarea: „Este inc. cognitiv capabil de analize profunde?”, raspunsurile formulate sunt neconcordante.

- Unii cognitivisti cred ca da, explorand adancimea proceselor inc. cu ajutorul a 3 paradigme experimentale (perceptia subliminala, ascultarea dihotica, investigatia neuropsihica).

Hirst, analizand dovezile experimentale aduse de acesti autori, considera insa ca ele nu sunt suficiente si ca, in fapt, nivelurile analizelor care au loc inconstient sunt superficiale.

Atunci cand se defineste inc. cognitiv utilizand pragurile (criteriile) obiective (valoarea minima pe care trebuie sa o detina stimulul pentru a fi receptionat), nivelul analizelor este limitat la activarea trasaturilor fizice (forma literelor intr-un cuvant sau chiar o serie de caracteristici ortografice, dar nu intelesul cuvantului).

Procese inteligibile incep a fi posibile doar pe masura ce oamenii incep a fi constienti, in masura in care o permite pragul.

Concluzia autorului este elocventa: „Procesarile inconstiente apar fara dubiu, totusi, ele analizeaza informatiile primite de la un nivel superficial, exceptand cazurile cand produsele procesului emerg cel putin la periferia constiintei”.

RELATIA DINTRE CONSTIENT SI INCONSTIENT

I. Probleme generale

Relatia dintre cs. si inc. a fost cel mai adesea abordata fie prin

- opozitia metafizica a celor 2 niveluri de organizare structural-functionala a psihicului
- reductia simplist-mecanicista a unuia la altul

In felul acesta nu numai ca problema nu era solutionata, dar nu se creau nici macar premisele solutionarii ei.

Fiecare dintre cele 2 niveluri de organizare structural-functionala a psihicului isi are propriile sale continuturi, mecanisme si legitati proprii care nu pot fi reduse unele la altele.

- In anumite limite, fiecare dintre ele actioneaza independent unul de altul.

Inc. poate functiona si atunci cand structurile constiente sunt destramate, cum se intampla in cazurile patologice.

Dar constientul, in lipsa inc., de unde isi trage seva, se autodestrama.

▪ Totusi, in ciuda unei relative independente functionale a celor 2 niveluri structural-functionale ale psihicului, starea normala, fireasca, existentiala si actionala a lor o reprezinta interactiunea si interdependententa lor.

Intre cs. si inc. exista in mod curent relatii dinamice vitale, fara de care insasi integritatea SPU este pusa in pericol.

▪ Cs. si Inc. sunt momente functionale inseparabile ale psihicului uman.

In functie de diversele ipostaze ale manifestarilor comportamentale apartinatoare individului, cs. si inc. vor fi **coordonate** si **alternante** prin **praguri mobile**.

Aceasta inseamna ca ceea ce la un moment dat este constient la un alt moment dat poate deveni inc.

De regula, constient este ceea ce se acorda cu experienta individului si ii foloseste in planul activitatii, pe cand inc. este acel continut psihic care contrazice experienta individului, in virtutea acestui fapt el fiind respins.

Continuturile psihice constiente se stocheaza in inc. Ele nu sunt inasa inactive, ci le insotesc pe cele constiente, le tensioneaza in functie de imprejurari.

Ey afirma ca inc. face parte din fiinta noastra constienta, este corpul ei.

▪ Constiinta apare cand ca un factor declansator al comp. uman, cand ca mecanism de sistematizare si valorizare a structurilor inconstientului.

Inc. activeaza, modifica descarcarile energetico-informationale ale constientului,
Constientul restrictioneaza si stabilizeaza inc.

Asadar, intre cs. si inc. nu exista o simpla suprapunere de faze energetice sau o simpla succesiune de fenomene intamplatoare, independente unele de altele, ci relatii logic integrate unui proces de reglare psihocomportamentala.

Reglarea apare sub 2 aspecte:

1. atat ca o coechilibrare interna a nivelurilor de organizare structural-functionala a psihicului

2. ca o echilibrare a sistemului psihic cu solicitarile externe.

Atunci cand una sau alta dintre aceste forme de echilibrare este perturbata, se perturba intregul sistem psihic uman.

IV.2. Tipurile de relatii intre constient si inconstient

Exista 3 tipuri de relatii: circulare, de subordonare integrativa si de echilibrare.

- **Relatiile circulare** dintre cs. si inc. constau in faptul ca oricare dintre continuturile cs. trece in inc., pentru ca in urma germinatiei sa treaca din nou, nu neaparat toate, in cs. Multe dintre structurile inc. sunt generate de activarea constienta, in timp ce unele continuturi ale cs. provin din inc. Schimburile si transformarile sunt continue si

reciproce: inc. preia sarcinile fixate constient si le prelucraza in maniera sa specifica, cs. capteaza rezultatele unor asemenea prelucrari.

- **Relatiile de subordonare integrativa** dintre cs. si inc. pp. subordonarea si dominarea unuia de catre celalalt. Sensul acestei subordonari se repercuteaza asupra valorii comportamentului, a suprematiei constientului sau, dimpotriva, a omniprezentei inc., intr-un caz fiind vorba despre „inaltarea” omului, in cel de-al doilea caz de „degradarea” lui. Relatile de subordonare integrativa iau 2 forme distincte:

- **dominarea inc. de catre cs.** (cs. prin actiunile si operatiile lui proprii schiteaza, intelege, stapaneste impulsurile inc, mai ales unele dintre pornirile lui care vin in contradictie cu valorile sociale unanim acceptate);

- **dominarea cs. de catre inc.** (inc. isi impune, direct sau indirect, tendintele, fortele lui agresoare; aceste relatii apar cu precadere in starile de afect, de transa creatoare, in starile patologice care pp. o rasturnare a raporturilor firesti, inc. devenind principalul reglator al conduitei, ca in cazul psihozelor).

- **Relatiile de echilibrare** dintre cs. si inc. pp. realizarea unui usor balans intre starile cs. si cele inc., fara predominanta vadita a unora sau altora dintre ele. Practic este vorba despre acele stari psihice in cadrul carora individul nu este nici total cs., nici total inc. (starile de atipire, de reverie, spontaneitate). Aceste tipuri de relatii sunt ilustrate ce ceea ce Wolman numea prin termenul de „protoconstient”.

In dinamica vitala a cs. si inc. principalul sistem de referinta ramane cs., deoarece prin intermediul ei omul re-produce in mod adecvat realitatea, asa cum

este ea, si numai in virtutea acestui fapt el isi poate conduce si regula corespunzator conduita.

In dinamica vitala a constientului si inconstientului principal sistem de referinta ramane constiinta deoarece prin intermediul ei omul reproduce in mod adecvat realitatea, asa cum este ea, si numai in virtutea acestui fapt el isi poate conduce si regula corespunzator conduita. Este necesar sa consemnam, sustinea Ey, "subordonarea organica a inconstientului fata de constient", deoarece numai in felul acesta vom ajunge in posesia constiintei morale si vom evita pierderea libertatii adusa de dezorganizarea fiintei constiente odata cu maladiile mintale.

IV.3. Terapii derivate din relatiile „constient – inconstient”

Modul de concepere a constientului si inconstientului si mai ales a relatiilor dintre ele sta la baza diferitelor forme de psihoterapii.

❶ Freud, care a descris inc. dinamic construind un edificiu teoretic ce prevede despartirea dintre cs. si inc., a facut apel la cura psihanalitica in calitate de tehnica terapeutica.

❷ Alti autori, cum ar fi Perl-Goodman, descriind inc. existential (ceea ce este trait, dar nu este recunoscut) au optat pentru o viziune existentiala asupra constiintei capabile de unitate, ea insasi fiind unificatoare, si au propus terapia existentiala.

In timp ce psihanalistii freudieni si keieni favorizeaza divanul, terapeutii existentialisti prefera relatia fata in fata.

❸ Mai recent s-a propus o noua forma de psihoterapie, si anume **psihoterapia fenomenologica existentiala**, care incearca sa sintetizeze alte 4 tipuri de cercetari:

- filosofia existentei (care porneste de la ideea existentei omului, fapt ce implica un fel de constiinta, in sensul de a fi fiinta deschisa)
- analiza existentiala (cu incercarea de a patrunde in lumea experientei pacientului)
- psihanaliza umanista (accent pe angoasa alegerii ca determinant al nevrozei, pe rolul proiectelor si anticiparilor in raport cu prezentul sau pe

vointa ca element esential in trecerea de la dorinta la decizie si actiune creatoare, nevroza fiind exercitiul unei vointe restrictionate)

- psihologia umanista (accentul cade pe valorile inalte ale omului: creativitate, libertate, potential uman, constiinta de sine)

Noua forma de psihoterapie promoveaza cateva idei importante:

- semnificatiile emerg din interactiunea intrapsihic-interpersonal;
- trecutul se reconstituie in prezent;
- reaua-credinta tine locul inc.;
- transferul devine ocazia intalnirii.

Ea este interesata de maniera in care Eul se dezvolta si isi construiește propria sa experienta concreta traversand contactul, visul, limbajul si relatia terapeutica.